

Pirkanmaan Yrittäjät ry

**PK-YRITYSTEN MERKITYS ALUETALOUTEEN
PIRKANMAAN KUNNISSA 2016**

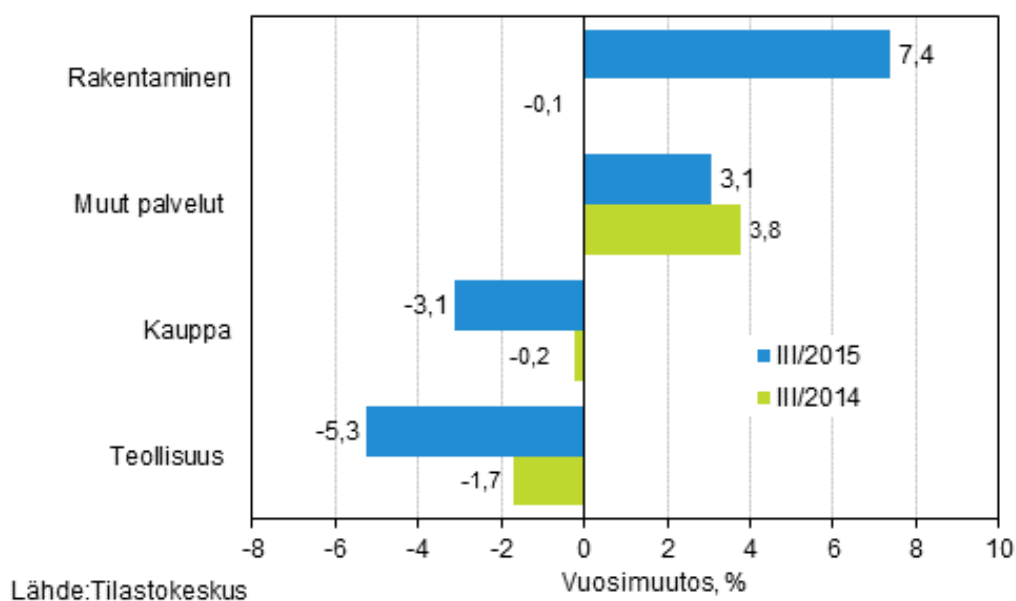
Vesa Routamaa
2016

JOHDANTO

Sekä suomalainen että kansainvälinen tutkimus on osoittanut, että pk-yritykset ylläpitävät työllisyyden ja talouden tasapainoa vaikeinakin aikoina. Suhdannevaihteluissa talouden vakaus perustuu nimenomaan pk-yrittäjyyteen. Pk-yritykset synnyttivät nettomääräisesti (uudet työpaikat miinus menetetyt työpaikat tietyllä ajanjaksolla) 85 % uusista työpaikoista EU:ssa vuosina 2002–2010 (europa.eu/rapid/press). Vuosien 2012-2015 aikana työpaikkojen määrä on vähentynyt 30 %. Vuonna 2012 suurimpien työllistäjien keskimääräinen henkilöstömäärä oli kaiken kaikkiaan 115 000, mutta vuonna 2015 samojen yritysten henkilöstömäärä oli 82 000 (Taloussanomat 9.9.2016).

Suomalainen yritystoiminta perustuukin *lukumääräisesti* lähes sataprosenttisesti pienyrittäjyyteen. Mikroyritykset (1-9 henkilöä; 93,4%) ja pienyritykset (10-49 henkilöä; 5,5%) muodostavat 98,9% koko yrityskannasta. Keskisuurten yritysten (50-249 henkeä) osuus on 0,9%, ja suuryritysten (250- henkeä) osuus on 0,2%; Suomessa oli vuoden 2013 tilaston mukaan enää vain 588 suuryritystä (Tilastokeskus 2013). Suuryritykset työllistävät Suomessa enää 38% työvoimasta, ja osuus on koko ajan pienenevässä.

Toimialoittain viime vuosina vain palvelut ovat lisääntyneet. Teollisuuden osuus on pitkään ollut hupenemassa. Vuonna 2015 rakentaminen alkoi kasvaa taantuman jälkeen. Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan rakentamisen toimialan liikevaihto kasvoi vuoden kolmannella neljänneksellä 7,4 prosenttia vuodentakaisesta. Voimakkaimmin kasvoivat kuitenkin rakentamisen pienet ja keskisuuret eli alle 250 henkilöä työllistävät yritykset. Sen sijaan suuret rakennusyritykset toivat kasvusta vain runsaan kymmenyksen (Tilastokeskus).

Kuvio 1. Päätoimialojen liikevaihdon vuosimuutos ajanjaksoilla III/2014–III/2015 ja III/2013–III/2014, % (TOL 2008) (Tilastokeskus)

Suuryritysten ylikorostettua asemaa on perusteltu usein myös vientituloilla, mutta tilanne on muuttunut. Suuryritysten vienti on tilastojen valossa laskenut merkittävästi, kun taas pk-yritykset ovat onnistuneet kasvattamaan vientiä. Näin on käynyt muun muassa metalli-, kone- ja laitevalmistajilla. Suomi ei voikaan menestyä työvaltaisessa bulkkituotannossa, joten vienninkin tulevaisuus on enenevästi innovatiivisen pk-yritystoiminnan varassa, myös matkailu- ja viihdetuotannon aloilla. Kysymys ei tietenkään ole suurten ja pienten vastakkaisasettelusta; molemmat tarvitsevat toisiaan ja molempia tarvitaan. Suurilla yrityksillä on ollut merkittävä rooli alihankintaverkostojen luomisessa. Suuren vientiyrityksen tuotannon takana onkin nykyään useimmiten laaja pk-yritysten alihankintaverkosto. Valitettavasti suuryritysten ongelmat kertautuvat pieniin alihankkijoihin, ja suuret teollisuusyritykset ovat siirtämässä alihankintaakin halvemmän työvoiman maihin, mm. Venäjälle, Viroon ja Kiinaan. Väistämätön trendi kuitenkin on ollut työllistämisen jääminen pk-yritysten varaan, mikä kaikessa politiikassa pitäisi ottaa huomioon, mitä ei kuitenkaan ole tapahtunut. Päinvastoin Sipilän hallitus on lisäämässä huomattavia tukia vähän työllistävälle suurteollisuudelle.

Tutkimuksellisia laskelmia siitä, mistä verotulot kunnille ja valtiolle tulevat, on hyvin vähän (esim. Routamaa 2009, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015), mutta jo pelkästään edellä mainittujen prosenttilukujen perusteella pitäisi osata päätellä, mistä kansantalouden pyörittämiseen varmimmat varat tulevat.

Tämän selvityksen tavoitteena on antaa suuntaa antava kuva *pk-yritysten taloudellisesta merkityksestä Pirkanmaan Yrittäjien jäsenyhdistysten alueella* pk-yritysten yhteiskunnallisen roolin entistä paremmaksi ymmärtämiseksi. Taloudelliset laskelmat raportoidaan tiivistetysti Pirkanmaan kuntien pk-yritysten perusteella. 250 henkeä tai enemmän työllistävät yritykset on mahdollisuuksien mukaan suljettu pois nimenomaan pk-yritysten roolin esille tuomiseksi. Luvut perustuvat pääosin verottajan julkaisemiin kuntakohtaisiin keskimääräisiin ennakoituihin palkka- ja verotuloihin vuodelle 2016 ja kuntien vuodelle 2016 projisoituihin verotuloihin. Taloudellisten lukujen lisäksi esitetään *keskeiset immateriaaliset kytkennät taloudelliseen menestykseen*; esimerkiksi kunnan vetovoima, sosiaalinen pääoma, vapaa-ajan ja kulttuuripalvelujen kysyntä. Taloudellinen tulos siis toisaalta mahdollistaa esimerkiksi kulttuuri- ja urheilutoimintaa tukevia investointeja, ja toisaalta taloudellinen menestys houkuttelee koulutettua väestöä ja luo kysyntää, joka houkuttelee kulttuuri- ja liikuntapalvelujen tarjoajia jne. kuntaan. Poliittisessa päätöksenteossa ei juurikaan tiedosteta pk-yritysten kokonaisvaltaista taloudellista merkitystä puhumattakaan immateriaalisten tekijöiden kumulatiivisesta riippuvuudesta yritystoiminnan elinvoimaisuudesta. Korkean työttömyyden vuoksi taulukoissa on esitetty myös työttömyyden kustannukset ja periaatteelliset menetykset verotuksessa.

Raportissa esitetään ensin periaatteellisella tasolla taloudellisia ja immateriaalisia hyötyjä kunnassa. Sen jälkeen esitetään keskeiset taloudelliset hyödyt kunnittain sekä Pirkanmaan koko pk-yrityskannan perusteella. Lopuksi hahmotetaan taloudellisten ja immateriaalisten hyötyjen kumulatiivinen syys-seurauskuvio pk-yrityttömyyden tuloksista ja kunnan toiminnoista lähtökohtana pk-yritysten rooli koko Pirkanmaalla.

PK-yritysten taloudellinen ja immateriaalinen merkitys

Yritykset tuovat kuntaan ja sen ympäristöön kerrannaisvaikutuksineen kaikkein merkittävimmän taloudellisen varallisuuden. Seuraavassa luettelo eräistä keskeisistä yrittäjyystoiminnan tuloksista ja seurannaisvaikutuksista. On huomattava, että kumulatiivinen kehitys voi olla positiivinen tai huonommassa tapauksessa negatiivinen yritystoiminnan kehityssuunnasta riippuen. Hyvät yrittämisen edellytykset johtavat positiiviseen kierteseen, huonot edellytykset negatiiviseen kierteseen.

Keskeiset taloudelliset suoranaiset hyödyt kunnassa

- kunnallisverotuotto
- yhteisöverotuotto
- kiinteistöverot
- työllistämiskustannusten säästyminen
- yritysten ja niiden henkilöstön kunnalta ostamat palvelut ja palvelumaksut

Välillinen taloudellinen hyöty kunnassa

- työllisyyden kehittyminen
- asukkaiden ostovoima yleensä (yritystulo, palkansaajien ostovoima)
- palveluelinkeinojen (yritykset, joukkoliikenne, vapaa-ajan toiminta, kulttuuripalvelut, muu palvelutoiminta) kysyntä ja kannattavuus -> työllisyyden vahvistuminen -> verotulojen kasvu
- uusien palveluyritysten kumulatiivinen lisääntyminen
- rakennustoiminnan vilkastuminen -> työllisyyden vahvistuminen, verotulojen lisäys, ostovoiman lisäys -> verotulojen kasvu
- alihankintaketjujen synty -> uusia kerrannaishyötyjä
- toimeentulotukien ja asumistukien tarpeen väheneminen
- terveydenhuollon kulujen väheneminen -> työterveydenhuolto ja yritysten vakuutukset helpottavat kunnan panostusta
- kunnan vetovoiman lisääntyminen -> yritystoiminta vetää puoleensa yritystoimintaa; lisääntyvä yrityskanta henkilöstöineen vetää puoleensa koulutus- ja hyvinvointipalveluja sekä vapaa-ajanpalveluja -> verotulojen kasvu
- imago -> menestyvä ja kasvava yrityskanta luo kuvaa menestyvästä kunnasta ja lisää houkuttelevuutta
 - ➔ verotulojen kasvu

Välitön henkinen hyöty kunnassa

- sosiaalisen pääoman kasvu; yritykset muodostavat kumulatiivisen sosiaalisen pääoman kasvun osaamisen ja sen kehittämisen kautta -> osaaminen vetää puoleensa osaamista
- menestys luo itseluottamusta, yrityshalua niin yrittäjänä kuin palkansaajanakin sekä uskoa jatkuvuuteen tukien väestön pysyvyyttä ja yrityshalua alueella
- muu immateriaalinen hyöty

Taloudellinen hyöty valtiontaloudessa

- tuloverotulo
- pääomaverotulo
- yhteisöverotuotto
- alv-tuotto
- tel-maksut
- muut veroluonteiset maksut
- vähenevät työllistämiskustannukset
- vähenevät kuntien valtionavut

TALOUDELLINEN HYÖTY PK-YRITYSTOIMINNASTA PIRKANMAALLA

Menetelmä

Kalenterivuodelle (2016) estimoidut yritysten ja työpaikkojen toteutuvat hyödyt on laskettu kuntatasolla kaikissa Pirkanmaan kunnissa siten, että yritysten koko henkilöstön keskimääräinen kuntakohtainen vero ja ostovoima on laskettu kunnassa toimivien yritysten laskennallisen henkilöstömäärän mukaan. On kuitenkin syytä huomata, että pk-yritysten taloudellinen rooli on useimmissa kunnissa laskelmia suurempi runsaan pendelöinin vuoksi. Keskinäinen 'pendelöijien vaihto' toki tasaa eroja, mutta erityisesti Tampereen luvut näyttävät todellista suuremmilta, koska veroeurot menevät pendelöintikuntiin.

Koska tiedossa ei ole yritysten mies- ja naistyöntekijöiden määrällistä suhdetta, tuloina on käytetty mies- ja naispuolisten työntekijöiden keskimääräisten palkkojen summan puolikasta. Tämä laskutapa ko. sukupuolten tilastollisen suhteen huomioon ottaen on lähellä todellista. Palkansaajien maksamat verot luonnollisesti vaihtelevat alan ja henkilön mukaan, mutta kuntakohtainen keskimääräinen maksetun veron määrä tuottaa *oikeaa suuruusluokkaa* osoittavan lopputuloksen. Myös yrittäjien ja omistajien tulot ja verot vaihtelevat suurestikin, mutta jälleen suurituloiset ja pienituloiset tasaavat keskimääräisen veron riittävän lähelle totuutta. Pk-yrityksistä osa on avoimia yhtiöitä tai kommandiittiyhtiöitä tai toiminimiä, mikä hieman monimutkaistaa tulojen määrittämistä. Keskimääräinen veromäärä on luonnollisesti siis arvio, mutta antaa suuruusluokkatietona riittävän tarkan kuvan yritysten tuottamasta varallisuuden lisäyksestä kunnassa. Yritysten omistajien osalta on otettu huomioon yrittäjätulon erityisnäkökohdat.

Selvityksessä on siis tarkasteltu pk-yritysten aikaansaamia verotuottojen määriä ja ostovoimaa Pirkanmaalla ja sen kunnissa. Verotulot muodostuvat pääosin maksetusta yhteisöveroista, tuloveroista ja pääomaveroista. Yritysten pienuuden ja moninaisten yhtiömuotojen vuoksi pääomaveroa ei ole tarkoituksenmukaista edes pyrkiä erittelemään. Kiinteistöverot on estimoitu pk-yritysten määrän mukaan.

Toimialakohtaisia eroja tuloissa ei ole voitu ottaa huomioon. Toisaalta yrittäjien keskimääräiset verot ja tulot 'tasaavat' toimialakohtaiset ja yrityskokoon liittyvät erot. Näin ollen suuntaa-antava suuruusluokka niin veroista kuin ostovoimastakin

on riittävän tarkka selvityksen tavoitteen kannalta. Kuntien työpaikkojen omavaraisuusasteista voi päätellä verotulojen lähteiden jakaumaa. Kuntien välinen 'työpaikkavaihdanta' hieman tasaa verojen suuntautumista naapurikuntiin, joskin pendelöinti suuremmissa määrin Pirkanmaalla suuntautuu lähinnä Tampereelle. Työpaikkaomavaraisuudeltaan yli 100%:n kunnat tai naapureita työllistävät kunnat toisaalta hyötyvät yleensä monipuolisempien palvelujen tarjoajina ostovoiman osittaisena jäämisenä työssäkäyntikuntaan pendelöijien käyttäessä työpaikkakuntien palveluja. Siten kokonaisuutena työpaikkapendelöinnin vääristymät osittain korjaantuvat. Kuntaliitokset aikanaan muuttavat tilannetta. On myös huomattava, että tiedon saanti siitä, kohdistuuko pendelöinti pk-yrityksiin tai muihin työpaikkoihin, on käytännössä mahdotonta. Tosin esimerkiksi Tampereen suuret työnantajat työllistänevät naapurikuntien asukkaita enemmän kuin PK-yritykset. PK-yritysten työpaikat ovat enemmän paikallisesti työllistäviä kuin suuryritykset ja jotkut julkisen sektorin organisaatiot. Näin ollen pendelöinnin aiheuttama vääristymä PK-yritysten työntekijöiden osalta ei ole ratkaiseva, kun kysymyksessä on erityisesti saada kuva pk-yritysten taloudellisesta merkityksestä.

Kuntakohtaisten vero- ja ostovoimatulojen lisäksi laskelmassa on esitetty pk-yritysten tuottamat tuloverot valtiolle. Todettakoon, että myös pk-yritykset keräävät korvauksetta valtiolle vuosittain huomattavan summan *arvonlisäveroa* vastaten itse tästä vastikkeettomasta palvelusta aiheutuneista vaivoista ja kuluista. Suurimmassa osassa kuntia pk-yritykset tuottavat valtaosan alv-tuotosta, koska niissä ei ole suuryrityksiä. Toki ketjujen filiaalit tuovat oman osansa alv-tuotosta myös maaseutukunnista. Merkittävä osa myös pk-yritysten tuottamasta arvonlisäverosta palautuu kunnille valtionosuuksien kautta.

Koska työttömyys on Pirkanmaalla kovin korkea, on syytä kiinnittää huomiota työttömyyden aiheuttamiin tulomenetyksiin sekä siihen, kuinka vähän panostetaan uusyrityshäviön edistämiseen verrattuna työttömyyden aiheuttamiin menetyksiin. Sen vuoksi tähän raporttiin on otettu erityinen katsaus työttömyyden aiheuttamasta laskennallisesta vero- ja ostovoimamenetyksestä. Lisäksi on verrattu Ensimetrin kustannuksia yhden uuden työpaikan luomisen avittamisesta työttömyyden kustannuksiin.

Taulukosta 1 ilmenevät pk-yritysten tuottamat verot ja ostovoimat (M€, *pyöristettynä sataan tuhanteen*) Pirkanmaan kunnissa ja koko alueella. Taulukossa ovat myös *arviot* pk-yritysten henkilöstöineen tuottamien kunnallisverojen prosentuaalisesta osasta koko kunnallisveropotista. Taulukossa on esitetty myös pk-yritysten osuus yksityisistä työpaikoista ja omassa kunnassa työssä käyvistä. Lisäksi esitetään kuntien työpaikkaomavaraisuus, josta voi päätellä mm. kunnan talouden tasapainon ennustettavuus.

Taulukossa 2 raportoidaan Pirkanmaan kuntien työttömyysasteet, työttömien työnhakijoiden lukumäärät, työttömien vuoksi menetetty laskennallinen kunnallisvero, sen %-osuus kunnan tuloverotuotosta, työttömyyden vuoksi menetetty laskennallinen valtion vero, Ensimetrin avulla työllistyneen työntekijän hinta (2012), kuntien työttömien tukikustannukset minimipäivärahan mukaan vuodessa sekä, kuinka monta työntekijää

Ensimetrin budjetoidun työllisen hinnalla periaatteessa voisi työllistää myönnettyjen peruspäivärahatukien hinnalla.

Taulukossa 3 esitetään seutukunnittain ryhmiteltynä Pirkanmaan kuntien asukasluvut, asukkaita/yritys, pk-yritysten osuus kunnan työpaikoista pendelöijät vähennettynä, työllisten osuus, alkutuotannon osuus työpaikoista, 15-64-vuotiaiden osuus, omassa kunnassa töissä käyvien osuus, palvelusektorin osuus sekä pendelöinti muihin kuntiin.

Pirkanmaan yritysten taloudellinen tuottavuus

PK-yrityksiä alueella on n. 25 550 työllistäen noin 74 000 henkilöä. Yritysten määrä näyttää kolmessa vuodessa lisääntyneen mutta työvoiman määrä taulukossa 1 on pienempi. Se johtuu osittain siitä, että Tampereella monet pk-yritykset ovat ylittäneet suuryrityksen rajan ja siten pois tästä laskelmasta. Tampereella suuryritysten henkilöstöä on ainakin 18 000 työntekijää. Lisäksi Nokialta on vähennetty 1200 suuryritystyöntekijää. Kaiken kaikkiaan pk-yritysten kokonaishenkilöstö on pysynyt suurin piirtein ennallaan, koska joissakin kunnissa määrät ovat hieman nousseet joissakin laskeneet. Nousut ja laskut ilmenevät taulukosta 1. Koska henkilöstömäärät ja yritysten yksiköiden sijainnit vaihtelevat nopeastikin, 'kellontarkkaa' laskelmaa ei voi tehdä, mutta kyse onkin suuruusluokasta ja yhteiskunnallisesta merkittävydestä.

PK-yritykset tuottavat valtiolle yli 400 ME tuloveroina (+ yhteisövero karkeasti arvioituna 60 M€ + arvonlisäverot). Tuloverot mukaan lukien arvioidut yhteisö- ja kiinteistöverot kunnille ovat laskennallisesti vastaavasti yli 700 M€ ollen keskimäärin noin 37% kunnallisveroista. Keskimääräinen osuus kunnallisverosta vaihtelee 18 %:sta (Vesilahti) 68 %:in (Kihniö). Kunnista, joista pendelöinti on suuri, luvut antavat aivan liian vaatimattoman kuvan pk-yritysten osuudesta. Erityisesti Tampereen seutukunnassa kuntien verotulosta mainittava osa tulee pääasiassa Tampereen tai jonkin muun pendelöintikohteen työpaikoista. Pk-yritysten osuudet (ks. taulukko 3) kunnan työpaikoista *pendelöijät vähennettynä* vaihtelevat 41 %:sta (Tampere) 152 %:in (Pirkkala). Näin ollen näiden kuntien työpaikkaomavaraisuus on hyvin pitkälle pk-yritysten varassa.

Valtionosuudet muodostavat kuntien tuloista merkittävän osan. Valtionosuuksien keskimääräinen osuus Pirkanmaan kuntien verorahoituksesta vuonna 2014 oli 29,4%% vaihdellen Pirkkalan 13,1%:sta Punkalaitumen 56%:in (koko Suomi 27,9%). Pirkanmaan keskimääräinen valtionosuus per asukas on kolmanneksi alhaisin Suomessa. Valtionosuuksia varten kerätyistä verosta puolestaan merkittävä osa tulee pk-yritysten ja niiden työntekijöiden tuloveroista sekä alv-tuotosta. Kunnassa toimivan PK-sektorin osuus kuntien verotuotoista vaihtelee siten laskennallisesti arviolta 18-68% välillä vuonna 2016 siten, että korkean pendelöinnin kunnissa naapurikunnista ansaitut verotuotot muodostavat merkittävän osan, toki niistäkin suuri osa pk-työnantajilta. Alv-tuotto valtiolle on luonnollisesti myös suuri, enemmän kuin em. verot yhteensä. Pk-yritykset tuottavat Suomen yritysten liikevaihdosta n. 55%, joten pk-sektorin merkitys myös arvonlisäveron kerääjänä on merkittävä; useissa kunnissa se on lähes ainoa

arvonlisäveron tuottaja.

Yhteisöveroilla on tärkeä roolinsa kuntien taloudessa (vuonna 2014 keskimäärin 7,3% kuntien verotuloista koko Suomessa). *Pienyritysvaltaisissa kunnissa yhteisöveron heilahtelut ovat huomattavasti pienempiä kuin suuryrityksien varaan rakentuvissa kunnissa.* Vuonna 2014 yhteisöverosta kunnille tuloutettava osuus oli Pirkanmaalla vajaa 114 M€. Pk-yritysten osuus vaihtelee kunnan yritysrakenteesta riippuen. Yhteisöveroon sisältyy myös kunnittain paljonkin vaihteleva metsäerä. Yhteisöveron tarkka kohdentaminen pk-sektoriin on käytännössä mahdotonta. Yrityksiin sisältyy monentyyppisiä yritysmuotoja ja myös isompien yritysten filiaaleja kuten pankkeja, osuusliikkeitä ja vakuutusyhtiöiden toimipaikkoja. Yhteenvetolaskelmassa yhteisöverotuotot on arvioitu yritysten suhteellisen osuuden mukaan kunnan tuloveroihin. Yhteisöveron osuus kuntien verotuloista vuonna 2014 oli Pirkanmaan kunnissa keskimäärin 6 % vaihdellen Vesilahden 2,3%:sta Juupajoen 9,4%:in.

Kiinteistöverot muodostivat vuonna 2014 Pirkanmaan kunnissa kuntien verotuloista 6,8% vaihdellen kuitenkin suuresti kunnittain Pirkkalan 4,9:stä Ikaalisten 1,2%:in. Vuoden 2014 tilitetyt kiinteistöverot olivat noin 130 M€. Euromääräisesti kiinteistöverot ovat jatkuvassa kasvussa. Kiinteistöverosta mainittava osuus varsinkin maaseutukunnissa muodostuu pk-yritysten kiinteistöistä ja palveluksessa olevan henkilöstön kiinteistöveroista siinä suhteessa, missä pk-yritykset kunnan verotuloja muutenkin tuottavat. Maaseutukunnissa pk-yritysten ja niiden henkilöstön osuus on suurin, koska suuria yrityksiä ei ole. Toki kauppa-, vakuutus- ja pankkiketjujen filiaalien kiinteistöt muodostavat kiinteistöveroista ehkä mainittavankin osuuden. Pirkanmaalla toimii noin 33 suuryritystä, joista 27 toimii Tampereella. Kuten aiemmin todettiin, Tampereella useat yritykset ovat taloudellisesta matalasuhdanteesta huolimatta nousseet 250 tai enemmän työllistävien luokkaan.

Pirkanmaan yritysten liikevaihto oli vuonna 2011 yli 20 miljardia euroa. Siitä pk-yritysten arvonlisävero on karkeasti arvioiden 2 miljardia euroa valtion kassaan.

Taulukko 1. Pirkanmaan kuntien PK-yritysmäärät, niiden henkilöstömäärät kunnittain, pk-yritysten tuottamat tuloverot (M€) valtiolle, tulo-, yhteis- ja kiinteistöverot kunnille, pk-yritysten aikaansaaman tuloveron osuus kunnallisverosta, ostovoima (M€), pk-yritysten osuus yksityisistä työpaikoista ja omassa kunnassa työssä käyvistä sekä kuntien työpaikkaomavaraisuus. **Sinisellä** merkityt luvut osoittavat 'kasvavaa kehityssuuntaa' ja **punaisella** 'alenevaa kehityssuuntaa'. Musta fontti merkitsee 'ei mainittavaa muutosta' tai ei vertailukelpoista aikaisempaa tunnuslukua.

ALUE	PK- YRITYK- SIÄ	HENKI- LÖSTÖ	TULOVERO VALTIO M€	VERO KUNTA M€	OSUUS KUNN. VEROSTA	OSTO- VOIMA M€	OSUUS YKSIT. TYÖP/ OM. KUNN TYÖSSÄ	TYÖPAIK- KAOMA- VARAISUUS %
AKAA	803	2053	11,5	15,8	33	59,4	77/56	69,4
HÄMEENKYRÖ	566	1072	6,0	8,1	30	31,2	78/50	68,7
IKAALINEN	440	1135	6,4	8,7	48	32,7	90/59	94,7
JUUPAJOKI	136	332	1,9	2,5	51	9,6	78/71	101,3
KANGASALA	1492	3036	17,0	23,0	27	88,8	66/56	65,3
KIHNIÖ	146	416	2,3	3,2	68	11,9	115/73	94,1
LEMPÄÄLÄ	1075	2628	14,7	19,5	31	77,0	66/82	69,4
MÄNTTÄ- VILPPULA	506	2130	12,0	16,9	49	60,5	78/67	103,5
NOKIA	1348	3115	23,7	30,2	30	124,6	65/66	79,6
ORIVESI	493	1321	7,4	10,6	42	37,7	92/63	79
PARKANO	469	1280	7,2	9,7	58	37,1	97/62	99,1
PIRKKALA	865	2203	12,3	16,0	28	64,9	65/97	67,2
PUNKAL Aidun	158	445	2,5	3,5	47	12,9	93/57	90,2
PÄLKÄNE	416	765	4,3	5,8	37	22,3	73/49	76,6
RUOVESI	235	687	3,9	5,5	47	19,5	85/58	98,9

SASTAMALA	1476	3713	20,8	27,8	43	108,0	80/51	89,1
TAMPERE	11646	38716	217	276,2	41	1142	52/50	123,3
URJALA	257	622	3,5	4,9	39	17,8	70/52	86,3
VALKEAKOSKI	742	2514	14,1	17,9	31	73,8	57/46	89,5
VESILAHTI	204	231	1,3	1,8	18	6,8	98/41	44,1
VIR RAT	455	1001	5,6	7,3	48	29,4	97/49	93,7
YLÖJÄRVI	1626	3429	19,2	25,4	31	100,4	68/66	69,6
KOKO ALUE	25554	73961	414	726	37	2170	60/65	98

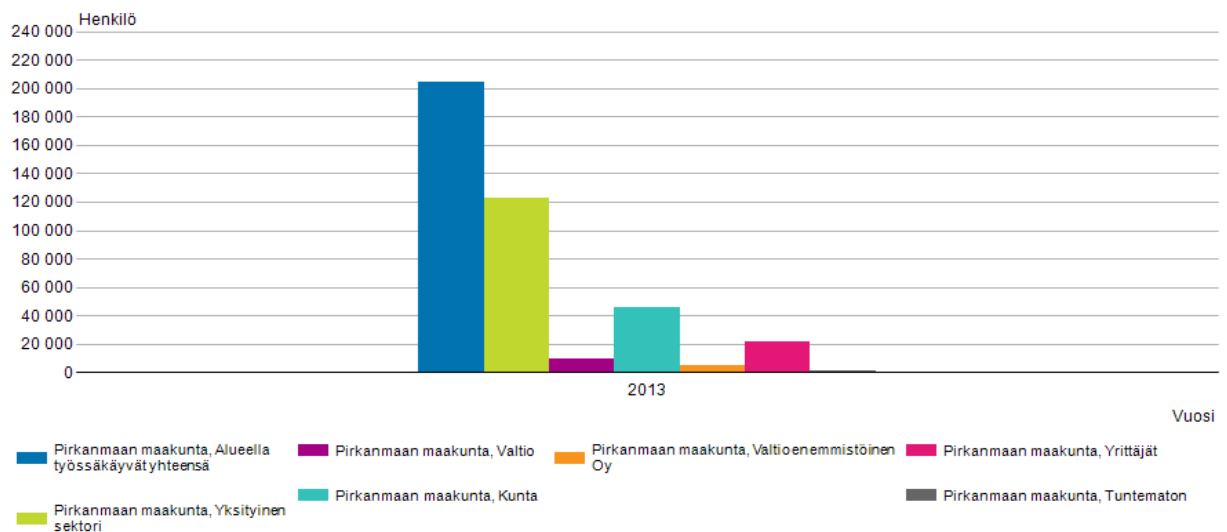
Huom. Tuloverotiedot eivät ole verrannollisia vuoden 2013 raportin vastaavaan taulukkoon, koska siinä oli mukaan laskettu arvioidut yhteisö- ja kiinteistöverot. Tampereen ja Nokian alentuneet henkilö-, vero- ja ostovoimaluvut johtuvat suurelta osin aineistosta 'uloskasvaneista' tai poistetuista suuryrityksistä.

PK-yritysten aikaansaama ostovoima, noin 2,2 Mrd€, merkitsee alueelle suurta vuotuista tulonsiirtoa, joka kumuloituu kulutuskysynnän kautta suurelta osin takaisin alueelle. *Ostovoima kokonaisuudessaan ei ole oleellisesti muuttunut*, vaan kaikkien yritysten, suuryritykset mukaan lukien, ostovoima on pitkälle yli 3 Mrd€. Koko yrityskannan ostovoima on koko lailla ennallaan. *Laajentuneen veropohjan ja veronkorotusten vuoksi ostovoimassa ei ole tapahtunut toivottavaa kasvua, joka mahdollistaisi kotimaisen kysynnän kasvun ja työllistämisen kehittymisen.* Maakunnan elinvoimaisuus joka tapauksessa perustuu ensisijaisesti elinvoimaisen pk-yritystoiminnan varaan. Julkisten työpaikkojen rooli on verotuottona korkeintaan kolmasosa pk-sektorin tuotosta, ja sekin perustuu pääosin pk-sektorin verotuotoilla maksettuihin palkkoihin, eli julkinen sektori tuottaa lisäarvoa lähinnä vain yksityisen sektorin palveluihin suuntautuvalla kulutuksella.

Kuten kuviosta 2 ilmenee, julkisen sektorin osuus työvoimasta on kuitenkin Pirkanmaalla liki 40% muodostaen turhan suuren kustannustaakan työttömyydestä kärsivässä maakunnassa. Kun työttömien osuus on yli 16%, ja julkinen hallinto ylisuuri, ei korkean verotuksen jälkeen ostovoima kasva eikä sitä ole riittävästi yritystoiminnan kehittämistä ja uusyrittäjyyttä varten. Näin ollen myös yrittäjien osuus jää turhan vaatimattomaksi kasvukeskuksissa. Työllistämisen kehittäminen edellyttäisi kuntarakenteen uudistamista ja verotuksen järjeistämistä, mutta myös kunta- ja maakuntatasolla voitaisiin, jos

osattaisiin ja haluttaisiin, hallintoa kehittää ja mahdollistaa ostovoiman lisäys ja yrittäjyyden kasvattaminen. Suomen hallitukselta kuten kunniltakin näyttää puuttuvan ymmärrys, että yritystoiminta voi kasvaa ja lisääntyä vain, jos on kysyntää. Ilman kysyntää työllisyys ei lisääny, vaikka työvoima olisi kuinka halpaa. Ilman asiakkaita yritystoiminta ei kannata.

Henkilö muuttujina Alue, Työnantajasektori ja Vuosi

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 2. Työssäkäyvien, eri sektorien työntekijöiden ja yrittäjien määrät Pirkanmaalla vuonna 2013.

Työpaikkaomavaraisuus vaihtelee paljon kunnittain; muutamissa se on yli 100%. Työpaikkaomavaraisuus ei sinänsä ole menestyksen tae, mutta matala työpaikkaomavaraisuus on suuri riskitekijä laskusuhdanteissa, koska pendelöinnistä suuri osa kohdistuu naapurikuntien, erityisesti Tampereen ja Nokian suuriin yrityksiin, jotka ovat alttiita lomautuksille ja irtisanomisille laskusuhdanteissa. Lisäksi varsinkin teollisten mutta lisääntyvässä määrin myös palvelutehtävien siirtyessä halvempien työkustannusten maihin verotulot vähenevät työpaikkaomavaraisuudeltaan heikoimmassa kunnissa. Runsaan pendelöinnin vuoksi pk-yritysten osuus kunnan veroista näyttää näiden kuntien osalta pienemmältä, koska naapurikunnissa työssä käyvät veronmaksajat tuovat verotulonsa niiden pk-yrityksistä, suuryrityksistä tai julkiselta sektorilta. Akaa, Kangasala, Lempäälä, Pirkkala ja Ylöjärvi saavat Tampereen työpaikoista merkittävän osan kunnallisverostaan, joten pk-sektorin osuus näky näiden luvuissa suhteellisesti pienempänä. Taulukoista 3 ilmenee, että *pk-yritykset työllistävät pendelöijien määrällä vähennetyistä kunnan työpaikoista valtaosan*.

Pirkanmaan korkealle työttömyydelle (16,6% heinäkuu 2016; 2,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vastaavana aikana 2013) on vaikea löytää muuta suoranaista yhteyttä kuin osin vanhahtava teollinen yritystoiminta ja palkansaajakulttuuri teollisuuskaupungeissa ja sen heijastuminen myös pendelöintikuntiin. Tampere, Nokia ja Mänttä-Vilppula perinteisinä teollisuuskaupunkeina ovat työttömyyslukujen kärjessä. On ilmiselvää, kuten valtakunnallisetkin luvut osoittavat, että perinteinen teollisuus on vähenemässä, eikä sen työllistävään rooliin voi rakentaa. Elinkeinorakenteen tukeminen kohti pk-yritysvaltaisuutta on aloitettu liian myöhään tai jäänyt aloittamatta. Kangasalla, Lempäälässä, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä yhdistyy melko onnistuneesti Tampereen työpaikkojen hyödyntäminen ja suhteellisen aktiivinen yritystoiminta omassa kunnassa. Nämä kunnat eivät ole siis pelkkiä Tampereen asumalähiöitä, mitä taas paljolti on entinen maatalouspitäjä Vesilahti. Vaikka näissä kunnissa onkin melko hyvä pk-yrityskanta, on riippuvuus keskuskaupungin työpaikoista riskialtista. Keskuskaupungin työvoimareservinä olo on verotuottojen kannalta edullista, mutta pitkällä aikavälillä nykyisen teollisen kehityksen valossa epävarmaa.

Kuten taulukosta 2 ilmenee, laskennallisesti työttömyyden vuoksi jää saamatta *kolmisen sataa miljoonaa euroa* kunnan verotuottoja teoreettiseen täystyöllisyyteen verrattuna. Työttömyyskorvausten veroja ei ole otettu huomioon. Kun Ensimetrin budjetin mukaan yhden työpaikan luomisen auttamiseen käytettiin 227€, saisi Pirkanmaan yöttömien vuoden minimiperuspäivärahan summalla teoreettisesti avitettua 1 500 000 työpaikkaa. Tämä teoreettinen laskelma osoittaa vaan sen, että yhteiskunta panostaa suunnattomasti työttömien tukemiseen mutta äärimmäisen vähän työllistämisen aikaan saamiseksi. Paino on siis työttömyyden hoidossa, ei työllistämisen kehittämisessä.

Palvelut on ollut ainoa jatkuvasti kasvanut päätoimiala (ks. esim. kuvio 1). Taulukoista 3 ilmenee kuntien palvelutuotannon osuus. Varovaisesti tulkiten voi nähdä korkean palvelutuotannon kunnissa olevan ripauksen alhaisempi työttömyys kuin kunnissa, joissa perinteiset alat ovat suuremmassa roolissa, esimerkiksi Pirkkala ja Vesilahti mutta ei kuitenkaan Tampere tästä syystä. Erot ovat ylipäättään pienet, ja työttömyysasteet kaksinkertaiset yrittäjämaakuntiin Etelä-Pohjanmaahan ja Pohjanmaahan nähden. Valtion taholta julkisen sektorin voimakas supistaminen, kysynnän edellytysten kasvattaminen ostovoimaa lisäämällä ja sitä kautta yrittäjäyysastetta kohottaminen vain voi työllisyysastetta nostaa.

Pk-yritysten työllistämisaikutus ja verotuotto ovat kunnissa ratkaisevan suuria varsinkin, kun ottaa huomioon, että julkishallinnon työpaikat eivät varsinaisesti tuota aitoa taloudellista lisäarvoa, vaan niiden palkkakustannukset ja sitä kautta verotuotto ovat tavallaan vain yksityisen sektorin tuottaman verotuoton lyhytaikaista kierrätystä. Kuntien palvelutuotannon taloudellinen merkitys aitona jalostusarvoa lisäävänä tuottona on marginaalinen kokonaiskuluihin ja -tuloihin nähden. Aukkaat ovat verojensa kautta maksaneet useimmat julkiset palvelut, joten ne eivät siten ole uutta lisäarvoa tuottavaa, itsensä kustantavaa palvelutuotantoa.

Taulukko 2. Pirkanmaan kuntien työttömyysasteet, työttömien työnhakijoiden lukumäärät, työttömien vuoksi saamatta jäänyt laskennallinen kunnallisvero, sen osuus kunnan tuloverotuotosta, työttömyyden vuoksi saamatta jäänyt laskennallinen valtion vero, Ensimetrin tuella työllistyneen työntekijän hinta (vuonna 2012), kuntien työttömien tukikustannukset minimiperuspäivärahan mukaan vuodessa sekä kuinka monta työntekijää Ensimetrin budjetoidun työllisen hinnalla periaatteessa voisi työllistää myönnettyjen peruspäivärahatukien hinnalla.

ALUE	Työttömyys % 8/16	Työttömät työnhakijat 8/16	Tyött. vuoksi saamatta jäänyt kunn. vero M€	Tyött. vuoksi saamatta jäänyt % kunn. verosta	Tyött. vuoksi saamatta jäänyt valtion vero M€	Ensimerin avulla työllistetyin hinta €	Tyött. hinta min. peruspäivärahan mukaan M€	Ensimetrin avustamia työpaikkoja peruspäivärahakuluilla
AKAA	14,4	1156	8,9	17	6,5	227	9,8	42960
HÄMEENKYRÖ	13,6	668	5,1	16	3,7	227	5,6	24825
IKAALINEN	15	474	3,6	18	2,7	227	4,0	17615
JUUPAJOKI	13,7	120	0,9	16	0,7	227	1,0	4460
KANGASALA	13,3	1978	15,0	14	11,1	227	16,7	73508
KIHNIÖ	15	134	1,0	21	0,8	227	1,1	4980
LEMPÄÄLÄ	13,2	1409	10,4	13	7,9	227	11,9	52363
MÄNTTÄ-VILPPULA	14,7	658	5,2	14	3,7	227	5,6	24453
NOKIA	15,8	2495	17,8	16	14,0	227	21,0	92722
ORIVESI	14,5	610	4,9	17	3,4	227	5,1	22669
PARKANO	13,6	396	3,0	16	2,2	227	3,3	14717
PIRKKALA	12,2	1140	8,2	11	6,4	227	9,6	42366
PUNKAL Aidun	11,4	146	1,1	15	0,8	227	1,2	5426
PÄLKÄNE	13,2	396	3,0	16	2,2	227	3,3	14717
RUOVESI	11,4	213	1,7	13	1,2	227	1,8	7916
SASTAMALA	11,9	1321	9,9	14	7,4	227	11,1	49092
TAMPERE	20	22863	163	22	128	227	192,9	849658
URJALA	14	298	2,4	16	1,7	227	2,5	11075
VALKEAKOSKI	14	1307	9,3	13	7,3	227	11,0	48572
VESILAHTI	13	274	2,1	15	1,5	227	2,3	10183
VIRRAT	13,2	379	2,8	15	21,	227	3,2	14085
YLÖJÄRVI	13,4	2104	15,6	15	11,8	227	17,7	78191
<i>Yhteensä</i>	<i>16,6</i>	<i>40539</i>	<i>295</i>	<i>18</i>	<i>227</i>	<i>4994</i>	<i>341</i>	<i>1506551</i>

Taulukko 3. Seutukunnittain ryhmiteltynä Pirkanmaan kuntien asukasluvut, asukkaita/yritys, pk-yritysten osuus työpaikoista pendelöijät vähennettynä, työllisten osuus, alkutuotannon osuus työpaikoista, 15-64-vuotiaiden osuus, omassa kunnassa töissä käyvien osuus, palvelusektorin osuus sekä pendelöinti muihin kuntiin.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Asukas-luku	Asuk-kaita/yritys	Pk-yritysten % työpaikoista - pendelöijät	Työlliset %	Alkutuotannon osuus työpaikoista %	15-64v. osuus %	Omasakunnassa töissä %	Palvelusektori %	Pendelöinti muualle %
Akaa	17057	21	82	60,9	3,8	61,6	50,6	59,2	50
Valkeakoski	21342	29	51	56,2	1,5	60,6	63,5	59,5	36
Urjala	4937	19	65	55,2	15,4	58,1	59,2	49,1	41
Koko seutukunta	43336	24		60,1*	3,4*	64,2*	67*	73,8*	

• *Koko Suomi

Tampereen seutukunta	Asukas-luku	Asuk-kaita/yritys	Pk-yritysten % työpaikoista - pendelöijät	Työlliset %	Alkutuotannon osuus työpaikoista %	15-64v. osuus %	Omasakunnassa töissä %	Palvelusektori %	Pendelöinti muualle %
Hämeenkyrö	10682	19	72	60,4	8,9	61,5	48,9	61,2	52
Kangasala	30637	21	90	64,7	4,6	61,9	40,2	64,5	61
Lempäälä	22577	21	119	66,9	2,3	62,0	33,7	67,5	67
Nokia	33149	25	83	62,2	1,0	62,6	46,2	59,5	54
Orivesi	9399	19	82	55,7	9,8	58,6	56,7	65,5	44
Pirkkala	18948	22	152	66,3	0,4	63,6	27,1	71,0	74
Pälkäne	6669	16	64	59,0	15,8	58,4	57,1	59,7	44
Tampere	225319	19	41	58,3	0,3	68,7	80,4	77,8	20
Vesilahti	4481	22	90	67,1	16,2	60,1	29,5	71,0	70
Ylöjärvi	32741	20	95	65,5	2,7	62,1	38,4	63,5	62
Koko alue	394602	20		60,1*	3,4*	64,2*	67*	73,8*	

• *Koko Suomi

Taulukko 3. Jatkuu...

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Asukasluku	Asukkaita/yritys	Pk-yritysten % työpaikoista - pendelöijät	Työlliset %	Alkutuotannon osuus työpaikoista %	15-64v. osuus %	Omasakunnassa töissä %	Palvelusektori %	Pendelöinti muualle %
Juupajoki	1989	15	74	58,2	12,9	58,6	57,8	47,3	42
Mänttä-Vilppula	10599	21	63	51,8	3,0	58,3	79,4	59,3	22
Ruovesi	4630	20	66	52,3	14,7	56,1	67,3	51,3	35
Virrat	6992	15	53	50,6	11,5	56,4	78,5	59,0	22
<i>Koko alue</i>	24210	18		60,1*	3,4*	64,2*	67*	73,8*	

• *Koko Suomi

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Asukasluku	Asukkaita/yritys	Pk-yritysten % työpaikoista - pendelöijät	Työlliset %	Alkutuotanto työpaikoista %	15-64v. %	Omasakunnassa töissä %	Palvelusektori %	Pendelöinti muualle %
Punkalaidun	3041	19	67	56,9	26,2	56,9	63,9	48,7	37
Sastamala	25185	17	57	58,3	8,1	59,7	71	60,4	29
<i>Koko alue</i>	28226	17		60,1*	18,4*	64,2*	67*	73,8*	

• *Koko Suomi

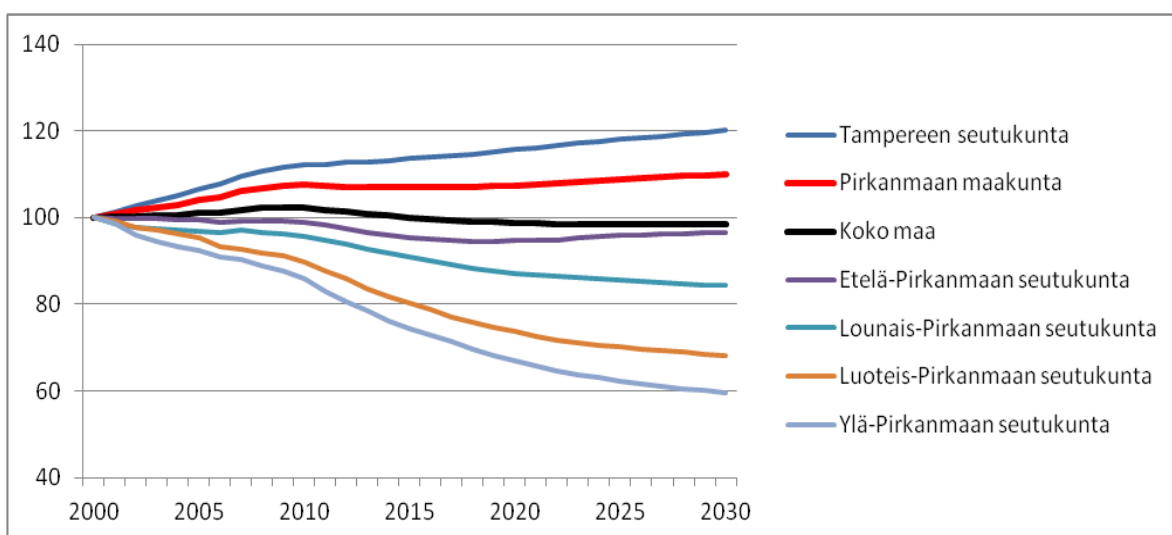
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Asukasluku	Asukkaita/yritys	Pk-yritysten % työpaikoista - pendelöijät	Työlliset %	Alkutuotannon osuus työpaikoista %	15-64v. osuus %	Omasakunnassa töissä %	Palvelusektori %	Pendelöinti muualle %
Ikaalinen	7201	16	59	55,4	10,0	59,3	66,9	65,2	32
Kihniö	2027	14	81	53,7	14,4	59,5	70,7	51,1	29
Parkano	6751	14	60	54,8	7,2	58,3	77,2	55,7	23
<i>Koko alue</i>	15980	15		60,1*	3,4*	64,2*	67*	73,8*	

• *Koko Suomi

Lähteet: Tilastokeskus

Alkutuotannon osuus on mainittava joissakin Pirkanmaan kunnissa (ks. taulukko 3). Se osaltaan näkyy pk-yritysten osuudessa yksityisistä työpaikoista näissä kunnissa. Alkutuotannon osuuden laskiessa ja väestön ikääntyessä on syytä kiinnittää huomiota pk-yritysten elinkykyisyyteen ja lisääntymiseen. Valtakunnallisen omistajanvaihdosbarometrin mukaan 28% yrittäjistä aikoo lopettaa yrityksen, myös Pirkanmaalla. Alkutuotannon yrittäjämäärän hiipussa ja omistajayrittäjien lopettaessa on siis varsin vakava paikka huolehtia yritystoiminnan jatkuvuudesta. Kuten taulukoista 3 ilmenee, korkean alkutuotannon kunnissa on työikäisen väestön (Tilastokeskuksen asteikko 15-64-vuotiaat) osuus matalin. Sekin on selvä lisäuhka näiden kuntien taloudelle.

Yritystoiminnankin kannalta huolestuttava piirre Pirkanmaalla on väestökato tai väestörakenteen ikääntyminen useimmista seutukunnista (ks. kuvio 3). Selvästi positiivinen työikäisen (15-64v.) väestökehitys ja -rakenne on vain Tampereen seutukunnassa. Huoltosuhteen kehitys on myös huolestuttava muissa seutukunnissa. Kuntakohtaisesti korkeimmat työikäisten luvut ovatkin Tampereen seutukunnassa mahdollistaen hyvän työvoiman saannin. Korkean alkutuotannon kunnissa työikäisten osuudet ovat matalimmat.

Kuvio 3. Työikäiset (15–64v.) seutukunnittain 2000–2030, 2000=100 *Lähde: Tilastokeskus*

Asukkaita/yritystoimipaikka on eniten suurimmissa kaupunkikeskuksissa. Sen sijaan maaseutukunnissa asukkaita/yritystoimipaikka on vähiten. Siten ainakin yrityspalvelujen osalta kuntauudistuksen vastustajien perustelut palvelujen heikkenemisestä ainakin nykytilanteen valossa ovat perusteettomia.

NÄKYMIÄ JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Pirkanmaa on erityisesti Tampereen ja sen naapurikuntien osalta kolmen vahvimman kaupunkikeskuksen joukossa Suomessa. Tilanne on hyvin skitsofreeninen. Työttömyyden lisäys on ollut todella huolestuttava viimeisen kolmen vuoden ajan koko maakunnassa. Vaikka alueella on paljon innovatiivista yritystoimintaa, korkea koulutustaso, yliopistoja, korkeakouluja sekä kärkipäässä t&k-menoissa ja -rahoituksessa (mm. runsaasti Tekes-rahoitusta), alue komeilee myös työttömyyslukujen kärjessä. Pirkanmaan työllisyysaste n. 64,7 prosenttia on kaukana hallituksen tavoitteesta 72%. Alueen suuryritykset ovat keskittyneet suurimpiin kaupunkeihin, joissa on myös korkeimmat työttömyysasteet. Vaikka ajattelutapa on kehittynyt, saattaa kunnallisilla päättäjillä olla vieläkin uskoa suuryritysten autuuteen. Suuret yritykset ahmivat yritystukia, mutta tutkimuksen perusteella yritystuilla ei ole ollut positiivista vaikutusta yritysten eikä toimialojen tuottavuuteen vaan yritystukien vaikutus on pikemminkin ollut negatiivinen (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Kilpailukyky 14/2013). Edelleenkin valtion hallituksenkin tasolla on virhellinen käsitys suurteollisuuden merkityksestä, mitä kuvaa juuri julkistettu metsäteollisuuden tukipaketti.

Tampereen seudulla toisaalta perinteisen teollisuuden hiipussa työttömäksi jääneet eivät välttämättä sovi uudemman teknologia- tai ICT-teollisuuden tai palvelusektorin tehtäviin, joiden osuus alueella lisääntyy. Työttömyys onkin osaltaan myös ns. rakennetyöttömyyttä, jonka korjaaminen vaatisi aivan uudenlaisia keinoja, joihin poliitikot eivät valitettavasti kykene.

T&k-rahoitusta pitäisi enemmän suunnata maakuntien pk-yritystoiminnan kehittämiseen, koska on olemassa epäilyksetön näyttö pk-sektorin vakautta ja työllisyyttä ylläpitävästä voimasta. Pk-sektori tuottaa suurimman osan kuntien 'aidoista' verotuloista. Suhdannevaihtelut jäävät hallittaviksi pk-yritysvaltaisuuden ansiosta. Kuten luvut ja trendit osoittavat, paikallinen pk-yritystoiminta mahdollistaa ennakoitavamman ja vakaamman taloudellisen kehityksen ja sen seurauksena positiiviset immateriaaliset seurannaisvaikutukset toisin kuin epävakainen suurteollisuus.

Työttömyyden hinta ja saamatta jäävät vero- ja ostovoimatulot ovat Pirkanmaalla erittäin suuret. Uusyrityskeskusten alulle avittamien yritysten ja työpaikkojen hinta on erittäin pieni. Taulukossa 2 esitetään hieman provokatorisesti mutta realistisesti, kuinka paljon jo työttömyyden minimikustannuksilla voitaisiin ainakin teoriassa avittaa uusien työpaikkojen perustamista. Uusperustantaan olisi syytä joka tapauksessa panostaa entistäkin pontevammin ei vain väestöltään hiipuvissa seutukunnissa vaan koko maakunnassa varsinkin, kun työllisyystaso on erittäin heikko. Yrittäjien osuus maakunnassa vaihtelee suuresti, mutta on juuri Tampereella (8%) ja sen satelliittikunnissa kuten Pirkkalassa (8%), Lempäälässä (9%), Nokialla (8%) ja Valkeakoskella (8%) se on hyvin alhainen (9%). Kangasalla ja Ylöjärvellä sentään 11%. Mitä kauempana Tampereesta ja kaupunkikeskuksia kunta on sitä korkeampi yrittäjien osuus; esimerkiksi Kihniö 22% ja Punkalaidun 27%. Uusyrittäjyyteen olisi siis kovasti kysyntää. Rakennetyöttömyyttä ei pelkällä uusyrittäjyydellä korjata mutta voidaan helpottaa. Esimerkiksi Ruotsissa yrittäjyyden edistäminen ja uusperustanta ovat huomattavasti arvostetummissa

asemassa kuin Suomessa, ja siksi työllisyysaste onkin kymmenkunta prosenttiyksikköä korkeampi.

Kuntien pitäisi myös tarjouspyyntökilpailuissa ja hankintatoimessa viisastua ja lopettaa suuryritysten ja varsinkin ulkomaisessa omistuksessa olevien yritysten suosiminen, koska se tappaa pienyrityksiä ja ajan kanssa nostaa hintoja kilpailun hiipussa. Tarjoajien harveneminen johtaa ennen pitkää aidon kilpailun vähenemiseen, hintojen nousuun ja riippuvuuteen. Tarjouskilpailuissa laatua pitäisi korostaa huomattavasti enemmän eikä tehdä hankintapäätöksiä lyhytnäköisesti halvimman hinnan perusteella. Jo nykyinen hankintalaki mahdollistaa järkevän hankintatoiminnan, ja uusittavana oleva laki korjaa nykyisen epäkohtia.

Pk-yritykset muodostavat absoluuttisesti kuntien taloudellisen selkärangan, joka pitää yllä alueiden tasapainoa myös laskusuhdanteissa. Pk-yritykset ovat pääosin paikkakuntasidonnaisia, pysyviä työllistäen lähialueiden asukkaita ja tuottaen verotulot pääosin sijaintikuntaansa. Tutkimusten mukaan (esim. Routamaa 2010) yrittäjät eivät anele etuja kunnilta vaan odottavat asiallisia toimintaolosuhteita. Yrittäjien toimintaolosuhteista kannattaa siis pitää hyvää huolta.

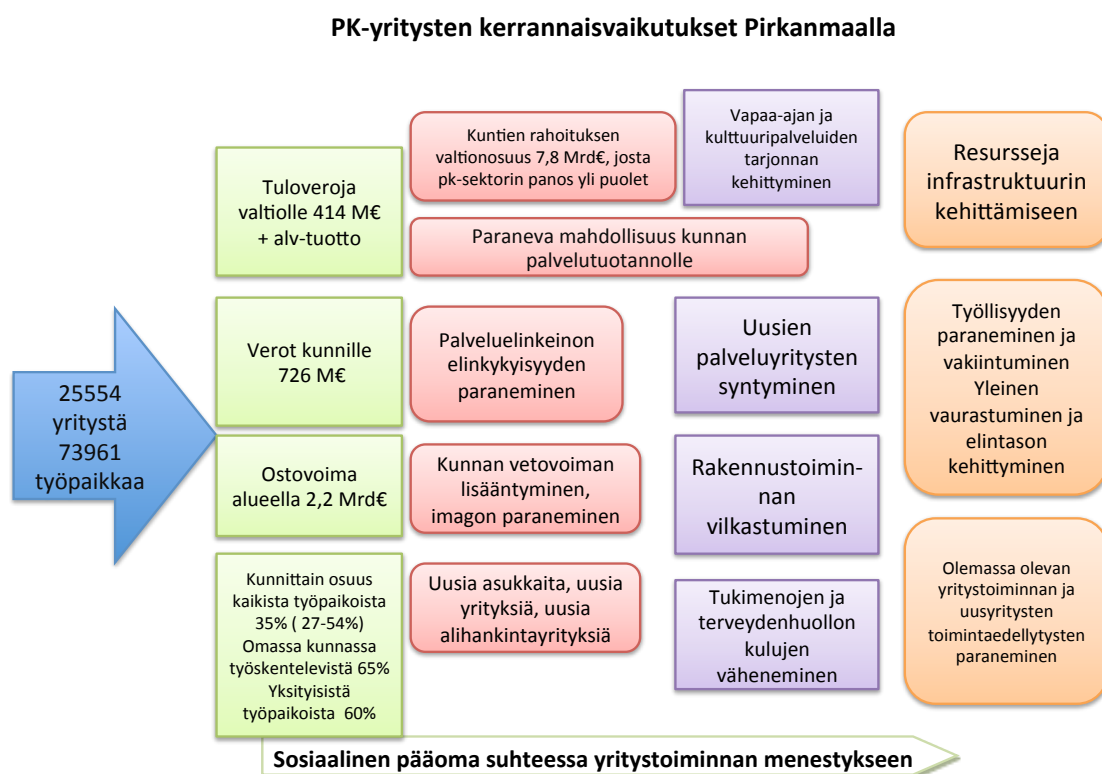
Pk-yritysten tasaiset tuotot mahdollistavat koko kunnan ja alueen infrastruktuurin kehittämisen, monipuolisen yrittäjäyysrakenteen kehittymisen, koulutus-, kulttuuri- ja muun harrastustoiminnan kehittämisen ja kuluttamisen jne., kuten kuvioista 4 ilmenee. Pk-yritysten merkitys pitkäjänteisessä välillisten taloudellisten ja immateriaalisten hyötyjen kehityksessä on ratkaisevan suuri niin maalaiskunta- kuin kaupunkikeskuksissakin. Välillisten ja immateriaalisten hyötyjen euromääräinen arvottaminen on luonnollisesti mahdotonta mutta mahdollista kuvitella.

Ottaen huomioon suuryritysten rajallisen määrän ja niiden keskittymisen keskuksiin pk-yritykset ovat lähes yksinomainen yksityisen sektorin työllistäjiä useimmissa maaseutukunnissa. Näin ollen, kun pk-sektori tuottaa merkittävän osan kuntien verotuloista, joilla kustannetaan valtionosuuksien tukemana kunnan julkiset palvelut, on pk-yritysten taloudellinen merkitys seurannaisvaikutuksineen aivan ratkaiseva teollisuuskaupungeissakin perinteisen teollisuuden hiipussa. Alkutuotannon yrittäjämääräisesti vähenevä osuus pitäisi korvata muulla yritystoiminnalla.

Yritystoiminnasta tuleva verotulo on ns. aitoa lisäarvoa, kun taas sen avulla maksettavat julkisen sektorin palkat ikävästi sanottuna ovat paremminkin kuluerä, joka vuosittain valtion verobyrokratian kautta kulkevana pikemminkin kuluu tuottamatta varsinaista lisäarvoa. Julkisten palvelujen palkka- ja toimintaresurssit siis perustuvat pääosin yksityisen sektorin aikaansaaman jalostusarvon tuottamiin verotuloihin, kun taas yritys tienaa palkkansa oman jalostusarvonsa kautta. Yritys siis tuottaa vuosittain uutta jalostusarvoa ja 'uutta rahaa'. Julkinen sektori joutuu täydentämään toimintamenojaan vuosittain yritysten ja niiden henkilöstön tuottamasta verotuotosta. Julkisen sektorin palvelumaksuilla ei ole suurta merkitystä, koska niiden tuottamiseen käytetään pääosin yrityssektorin tuottamaa rahaa. Toki merkittävä osa julkisen sektorin nettopalkoista kulkee ostovoimana yritysten ja niiden työntekijöiden tuotoksi ja

arvonlisäveroksi.

Kuviossa 4 on esitetty koko Pirkanmaan alueen pk-yritysten määrät ja tuotokset seurannaisvaikutuksineen. Ennustettava taloudellinen kehitys mahdollistaa infrastruktuurin kehittämisen ja sitä mukaa myös immateriaalisen infrastruktuurin muodostumisen ja kehittymisen; syntyy positiivinen materiaalisen ja immateriaalisen hyvinvoinnin kasvun kierre. Negatiivisessa tapauksessa kehitys on päinvastainen; syntyy taantuva kierre, jota on vaikea kääntää nousuun.

Kuvio 4. Pk-yritysten taloudellinen ja immateriaalinen merkitys Pirkanmaan kunnissa.

Luonnollisesti jokainen työpaikka ja yritys ovat yhtä arvokkaita, mutta on syytä kerrata, että työpaikkojen lisääntymisestä ovat vastanneet yksinomaan pienyritykset viimeisen kymmenen vuoden aikana, myös Pirkanmaalla. Suuryrityksiä on lakkautettu, esimerkiksi paperiteollisuudesta noin puolet työpaikoista, ja niiden suuret lomautukset aiheuttavat epävarmuutta ja heilahtelua taloudessa. Vain riittävän suuri ja monipuolinen pienyrityskanta takaa talouden tasapainon ja ennustettavuuden kunnissa. Yhteisöveron laskiessa työllistävän PK-sektorin merkitys yhä nousee.

LÄHTEITÄ JA AIKAISEMPIA AIHEESEEN LIITTYVIÄ TUTKIMUKSIA

- Anderson, S., Kuusniemi S. & Routamaa, V. (2015). Perustettujen yritysten tilanne ja taloudellinen vaikuttavuus. Uusyrityskeskusten kokonaistilanne. *Kokoomajulkaisu Uusyrityskeskuksille.*
- europa.eu/rapid/press
- Routamaa, V. (2010). Esitutkimus yritysten lopettamisen seurauksista. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ympäristökeskus (ELY -keskus). Omistajanvaihdosten valtakunnallinen koordinointi -hankeen toimeksiantotutkimus 3.
- Routamaa, V. (2011). Pk-yritykset talouden veturina Pirkanmaalla. *Pirkanmaan yrittäjät ry:n julkaisuja.* Tampere.
- Routamaa, V. (2012). Yritysten taloudellinen merkitys kuntataloudelle Etelä-Karjalassa. Etelä-Karjalan Yrittäjät ry.
- Routamaa, V. (2012). PK-yritysten merkitys kuntataloudelle Länsipohjassa. Länsipohjan Yrittäjät ry.
- Routamaa, V. (2012). PK-yritysten merkitys kuntataloudelle Kymenlaaksossa. Kymen Yrittäjät ry. Internet-julkaisu.
- Routamaa, V. (2013). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien jäsenyhdistysten kunnissa. Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry.
- Routamaa, V. (2012). PK-yritysten merkitys kuntataloudelle Länsipohjassa. Länsipohjan Yrittäjät ry. Internet-julkaisu.
- Routamaa, V. (2012). PK-yritysten merkitys kuntataloudelle Kymenlaaksossa. Kymen Yrittäjät ry. Internet-julkaisu.
- Routamaa, V. (2013). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien jäsenyhdistysten kunnissa. Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry. Internet-julkaisu.
- Routamaa, V. (2013). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Pirkanmaan kunnissa. Pirkanmaan Yrittäjien julkaisu.
- Routamaa, V. (2013). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Pohjois-Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry.
- Routamaa, V. (2014). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Varsinais-Suomessa. Varsinais-Suomen Yrittäjien julkaisuja.
- Routamaa, V. (2014). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Keski-Suomessa. Keski-Suomen Yrittäjien julkaisuja.
- Routamaa, V. (2015). PK-yritysten merkitys aluetalouteen Kanta-Hämeessä. Hämeen Yrittäjien julkaisuja.

<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/489.html>

Taloussanomat 9.9.2016

Varamäki, E., Tall, J., Sorama, K. & Katajavirta, M. (2012). Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2012. MANNER-SUOMEN ESR-OHJELMA 2007 - 2013 *Aloittavien yrittäjien ja pk-yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämisohjelma (APAKE)*

Verohallinnon tilastoja

Yle 23.4.2012

www.leadec.org